

Міністерство охорони здоров'я України  
Полтавський державний медичний університет  
Кафедра філософії та суспільних наук

## СИЛАБУС

### ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ

#### Обов'язкова компонента

освітньо-професійна програма	<b>Громадське здоров'я</b>
рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	22 «Охорона здоров'я»
спеціальність	229 «Громадське здоров'я»
кваліфікація освітня	магістр громадського здоров'я
форма навчання	заочна
Курс та семестр вивчення навчальної дисципліни	Курс –II Семестр – III

Полтава – 2024

## ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача, науковий ступінь, учене звання	Дубініна Віра Олександрівна, доктор філософських наук, доцент Ющенко Юлія Петрівна, кандидат філософських наук, доцент
Профайл викладача	<a href="https://philosophy.pdmu.edu.ua/">https://philosophy.pdmu.edu.ua/</a>
Контактний телефон	0669182902 Дубініна В.О. 0953403680 Ющенко Ю.П.
E-mail:	<a href="mailto:vera.dubinina777@gmail.com">vera.dubinina777@gmail.com</a> <a href="mailto:yulia.yu@ukr.net">yulia.yu@ukr.net</a>
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	<a href="https://philosophy.pdmu.edu.ua/">https://philosophy.pdmu.edu.ua/</a>

## ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### Обсяг навчальної дисципліни

Дисципліна складається з одного модуля – 3 кредитів ЄКТС (90 годин): лекції – 4 год., практичні заняття – 8 год., консультації – 6, самостійна робота – 72 год. Дисципліна є обов'язковою компонентою ОПП Громадське здоров'я.

Вид контролю – залік.

### Політика навчальної дисципліни

#### Шановні здобувачі освіти!

Курс «Філософія і методологія науки» розроблено відповідно до положень нормативно-правової бази з регулювання освітньої діяльності університету та законодавства у сфері вищої освіти. Політика дисципліни спрямована на розвиток умінь осмислено сприймати теоретичний матеріал, узагальнювати й систематизувати засвоєну інформацію, якісно усвідомлювати нові знання, вирішувати проблемні завдання, презентувати результати своєї діяльності, критично і креативно мислити, обґрунтовувати власну думку.

Опанування освітньою компонентою проходитиме на кафедрі філософії та суспільних наук, яка знаходиться в морфологічному корпусі університету, за адресою вул.Шевченка, 23. Детальніше про кафедру можна дізнатися на сайті ПДМУ: <https://philosophy.pdmu.edu.ua/>.

Навчальний процес базується на принципах партнерства, взаємоповаги та відкритості до конструктивної критики. Ми прагнемо створити дружню та креативну атмосферу для вашого успішного навчання.

Організація навчання відповідає Положенню про заочну форму навчання в ПДМУ (<https://drive.google.com/file/d/1e8ra8Fi73OwTilKJ6pUaTN1Ep6OgjXAB/view>) та передбачає роботу як під час сесій, так і в міжсесійний період.

У міжсесійний період ви маєте можливість відвідувати консультативні заняття з викладачем у форматі Zoom-конференцій (згідно з розкладом).

Для самостійної підготовки вам буде доступна платформа e-Aristo, доступ до якої надається адміністрацією ННМІ. Комунікація зі здобувачами у позааудиторний

час може здійснюватися через електронну пошту, соціальні мережі Viber чи Telegram.

Усі учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Загальні засади, цінності, принципи та норми академічної доброчесності, а також політика та процедури забезпечення визначені «Кодексом академічної доброчесності» ([https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections\\_nv/docs\\_links/w06zPTIU3h58RxfeqTTwy7bSS9MTlfSDrxtHezK6.pdf?\\_ga=2.14937590.1521394657.1630681136](https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/w06zPTIU3h58RxfeqTTwy7bSS9MTlfSDrxtHezK6.pdf?_ga=2.14937590.1521394657.1630681136)) та «Положенням про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників» ([https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections\\_nv/docs\\_links/Sj670MBVmC9qGVuTmHU8k9ZGKuX3DlzlWNR8pBu.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/sections_nv/docs_links/Sj670MBVmC9qGVuTmHU8k9ZGKuX3DlzlWNR8pBu.pdf)). Останній документ встановлює конкретні норми та правила академічної доброчесності під час виконання письмових робіт.

Також, при вивченні освітньої компоненти передбачається, що усі завдання, мають бути виконані у встановлені терміни.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Полтавському державному медичному університеті ([https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKTEAcqmrjrewYFvL.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKTEAcqmrjrewYFvL.pdf)).

**Сподіваємось на плідну співпрацю та успішне опанування дисципліни!**

#### **Анотація до дисципліни:**

У сучасному світі, де наука відіграє ключову роль у вирішенні глобальних проблем, таких як пандемії, зміни клімату та соціальна нерівність, розуміння філософських та методологічних основ наукового дослідження є критично важливим для фахівців у галузі громадського здоров'я. Цей курс надасть здобувачам освіти необхідні знання та інструменти для критичної оцінки наукової інформації, проведення власних досліджень та ефективної діяльності задля поліпшення здоров'я населення.

Курс охоплює широкий спектр тем, від історії науки та її філософських основ до сучасних методологічних підходів та етичних питань, що виникають у науковій діяльності. Студенти дізнаються про різні методи наукового дослідження, від класичних експериментів до сучасних методів аналізу даних, і навчаться застосовувати ці методи для вирішення конкретних завдань у сфері громадського здоров'я.

Окрема увага приділяється питанням етики наукових досліджень. Здобувачі освіти обговорять важливість дотримання принципів академічної доброчесності, відповідальність науковців перед суспільством та етичні дилеми, які можуть виникати в процесі наукової роботи.

Успішне завершення курсу «Філософія і методологія науки» дозволить магістрам, які навчаються за програмою «Громадське здоров'я», не тільки отримати глибокі знання в галузі науки, але й розвинути критичне мислення, аналітичні здібності та дослідницькі навички, необхідні для успішної кар'єри у сфері охорони здоров'я та зміцнення громадського здоров'я.

#### **Пререквізити і постреквізити навчальної:**

**Пререквізити** Вивчення освітньої компоненти ґрунтується на знаннях, отриманих здобувачами освіти на таких навчальних дисциплінах як «Громадське здоров'я»,

«Біостатистика для фахівців у сфері громадського здоров'я. Моніторинг та оцінювання». Знання, отримані під час вивчення цих ОК, забезпечують необхідне підґрунтя для розуміння філософських та методологічних аспектів науки, а також дозволяють застосовувати отримані знання для вирішення конкретних завдань у сфері громадського здоров'я.

**Постреквізити:** Знання та навички, отримані під час вивчення дисципліни, є необхідними для подальшого навчання за ОПП «Громадське здоров'я», зокрема для виконання магістерської роботи (курс забезпечує методологічну основу для проведення самостійного наукового дослідження, формулювання наукової проблеми, вибору методів дослідження, аналізу та інтерпретації отриманих результатів) та вивчення інших дисциплін. Знання з філософії та методології науки є важливими для розуміння методологічних засад інших наукових дисциплін, зокрема, дисциплін, що вивчаються в межах ОПП «Громадське здоров'я» («Сучасні методи організації наукового дослідження в громадському здоров'ї»).

**Метою дисципліни є:** сформувати у магістрів цілісне розуміння сутності, розвитку та методологічних засад науки, необхідне для формування наукового світогляду, розвитку критичного мислення, опанування методологією наукового дослідження та забезпечення етичного виміру їх професійної діяльності у сфері громадського здоров'я.

**Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.**

<p><b>Інтегральна компетентність:</b> Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі громадського здоров'я або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p>	
<p><b>Загальні компетенції</b></p> <p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК 6. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 10. Здатність приймати обґрунтовані рішення.</p> <p>ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК 13. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p>	<p><b>Спеціальні (фахові) компетенції</b></p> <p>СК 10. Здатність використовувати етичні принципи та норми права при плануванні досліджень, збиранні інформації та її використанні.</p> <p>СК 12. Здатність застосовувати наукові підходи щодо планування дизайну досліджень, збору даних, розповсюдження та використання результатів наукових досліджень у сфері громадського здоров'я.</p>

## Програмні результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна:

ПРН 2. Застосовувати основні поняття та концепції епідеміології та статистики при плануванні, проведенні досліджень та інтерпретації результатів досліджень.

ПРН 19. Критично оцінювати результати наукових досліджень та здійснювати пошук потрібної наукової інформації у сфері громадського здоров'я, аналізувати інформацію, здійснювати дослідження, формулювати за його результатами висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПРН 20. Визначати та аргументувати перспективні напрями власної наукової роботи.

ПРН 21. Презентувати результати власних досліджень у формі доповідей, презентацій та наукових публікацій державною та англійською мовами.

## Програма дисципліни

### Тематичний план лекцій

№	Тема	К-ть годин
1	<b>Наука як фундаментальна система знань та дослідницька діяльність.</b> Поняття науки. Наука як система знань. Структура та особливості наукового знання. Класифікація наук. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність. Наука як соціальний інститут.	2
2	<b>Пізнання як предмет філософського аналізу. Метод й методологія.</b> Проблема пізнання в історико-філософському контексті. Сутність та структура пізнавального процесу. Особливості наукового пізнання. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Форми та засоби наукового пізнання. Поняття методу й методології.	2
	<b>Разом</b>	<b>4</b>

### Тематичний план практичних занять

№	Тема	К-ть годин
1	<b>Наука як фундаментальна система знань та дослідницька діяльність.</b> Місце філософії науки в системі філософського знання. Поняття науки та її особливості. Класифікація наук. Функції науки та роль у сучасному світі.	2
2	<b>Пізнання як предмет філософського аналізу. Метод й методологія.</b> Проблема пізнання в історико-філософському контексті. Сутність та структура пізнавального процесу. Суб'єкт та об'єкт пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Вихідні принципи наукового пізнання. Поняття методу й методології.	2

3	<b>Методологічна база досліджень у сфері громадського здоров'я.</b> Наукове дослідження у сфері громадського здоров'я: сутність та загальні вимоги. Формулювання ідеї та визначення методів наукового дослідження. Етапи реалізації наукової ідеї. Особливості використання якісних методів досліджень у громадському здоров'ї	4
	<b>Всього</b>	<b>8</b>

### Тематичний план самостійної роботи

№	Тема	К-ть годин
1	Підготовка до аудиторних занять	28
2	Підготовка до консультацій	14
3	Опрацювання тем на платформі e-Aristo:	30
	<b>Гене́за науки</b> Головні підходи до виникнення науки. Переднаука як феномен традиційних культур. Формування науки Нового часу: передумови та характерні риси. Наука в сучасному суспільстві	6
	<b>Філософські засади науки та їхня зміна при переході від класичної до некласичної й посткласичної науки</b> Глобальні наукові революції та зміна історичних типів наукової раціональності. Системи засад науки й історичні типи наукової раціональності. Постнекласична наука: нові горизонти пізнання. Наукова картина світу: зміна парадигм	6
	<b>Проблема якісної оцінки наукового знання. Поняття істини в науці. Істина та істинність наукового знання</b> Проблема істини у філософії й науці. Концепції істини. Проблема оцінки наукового знання. Критерії істини	6
	<b>Основи методології наукових досліджень</b> Наукове дослідження як форма існування та розвитку науки. Види наукових досліджень. Результати наукових досліджень. Рівні наукового дослідження. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження	6
	<b>Етика науки. Моральні та ціннісні чинники наукової діяльності. Академічна культура та академічна доброчесність</b> Наука і мораль: взаємозв'язок. Відповідальність вченого перед суспільством. Цінності науки: істина, об'єктивність, безкорисливість. Норми наукової етики: універсалізм, спільність, скептицизм. Наукова етика: свобода і відповідальність. Поняття та рівні академічної культури, її функції. Академічна доброчесність та академічна нечесність. Дотримання стандартів і принципів академічної доброчесності. Основні види порушень академічної доброчесності та відповідальність	6
	<b>Всього</b>	<b>72</b>

## Орієнтовний план консультативних занять

№	Тема	К-ть годин
1	<b>Феномен науки.</b> Відмінність наукового знання від міфу, релігії, мистецтва. Наука, донаука і ненаука. Вплив науки на суспільство. Наука як благо. Загрози, пов'язані з розвитком науки. Перспективи розвитку науки в ХІХ столітті. Запитання/відповіді.	2
2	<b>Глобальні наукові революції</b> Поняття глобальних наукових революцій. Наукові революції як способи перебудови наукових традицій та як форми трансформації світоглядних і методологічних засад науки. Структура наукової революції. Т. Кун про наукові революції та зміну типів раціональності. Запитання/відповіді.	2
3	<b>Традиції та інновації в розвитку науки</b> Діалектична єдність традицій та інновацій як рушійна сила прогресу. Поняття та функції наукових традицій. Запитання/відповіді.	2
	<b>Всього</b>	<b>6</b>

### Індивідуальна робота

1. Огляд публікацій із глобальних викликів у сфері громадського здоров'я обсягом 3–4 стор. (сторінка – 300–320 слів комп'ютерного набору 14-м кеглем через 1,5 інтервалу).
2. Повідомлення на студентську наукову конференцію за результатами власного дослідження обсягом 3–4 стор.

### Перелік питань для самоконтролю

1. Філософія науки як галузь філософії.
2. Наука як система знань та дослідницька діяльність.
3. Відмінність науки від інших типів світогляду (міф, релігія, філософія).  
Найбільш вагомні критерії науковості.
4. Основні функції науки та її роль у сучасному світі.
5. Класифікація та систематизація наук. Критерії класифікацій.
6. Основні підходи до виникнення науки.
7. Фактори, які сприяли формуванню науки Нового часу. Характерні риси цього періоду розвитку науки
8. Особливості розвитку науки в сучасному суспільстві. Найбільш помітні тенденції
9. Перехід від класичної до некласичної та постнекласичної науки: зміна філософських засад науки
10. Поняття глобальної наукової революції. Вплив наукових революцій на зміну історичних типів наукової раціональності

11. Горизонти пізнання постнекласичної науки. Зміна наукової картини світу
12. Перспективи розвитку науки в XXI столітті. Роль науки у вирішенні глобальних проблем сучасності
13. Сутність та структура пізнавального процесу. Роль суб'єкта та об'єкта пізнання.
14. Види пізнавальної діяльності. Специфіка чуттєвого та раціонального, емпіричного та теоретичного пізнання.
15. Особливості наукового знання.
16. Форми та засоби наукового пізнання.
17. Вихідні принципи наукового пізнання.
18. Особливості методу та методології.
19. Найбільш актуальні методи дослідження для сфери громадського здоров'я.
20. Поняття та концепції істини.
21. Види та рівні наукових досліджень.
22. Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження.
23. Вплив моральних та ціннісних чинників на наукову діяльність.
24. Відповідальність вченого перед суспільством
25. Цінності науки та норми наукової етики. Етичні проблеми в сучасній науці.
26. Академічна культура та академічна доброчесність. Види порушень академічної доброчесності.
27. Забезпечення дотримання стандартів і принципів академічної доброчесності
28. Діалектична єдність традицій та інновацій як рушійна сила прогресу.
29. Вплив наукових традицій на розвиток науки
30. Процес наукових інновацій, фактори, які сприяють їх виникненню.

**Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік.**

**Система поточного та підсумкового контролю**

У сесійний період на кожному практичному занятті студент обов'язково отримує оцінку. Критерії оцінювання зазначені в Положенні про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в полтавському державному медичному університеті [https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs\\_links/6Tdcp23hyEkS7hqbjXdxyJVvURg4ZBljhCLVpOoU.pdf](https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/6Tdcp23hyEkS7hqbjXdxyJVvURg4ZBljhCLVpOoU.pdf)

Результати навчальних досягнень здобувачів освіти під час міжсесійного періоду визначаються автоматично у вигляді «склав/не склав» платформою e-Aristo і є обов'язковою умовою для допуску до підсумкового контролю.

На останньому занятті викладач проводить розрахунок середньої оцінки поточної успішності студента потім проводить конвертацію балів. Здобувачі освіти, які не набрали мінімальну кількість балів (3,0) дисципліна не зараховується.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні модулю (залікового кредиту) – **200 балів**, мінімальна – **122 бали**.



## **Методи навчання**

- лекції проблемного характеру;
- онлайн дискусії;
- робота в малих групах;
- брейнстормінг ;
- кейс-метод;
- проблемно-пошуковий метод;
- бліц-опитування.

## **Методи контролю**

Усний контроль, самоконтроль, сумативний контроль.

## **Методичне забезпечення**

1. Силабус дисципліни
2. Мультимедійні презентації лекцій.
3. Контент платформи e-Aristo

## **Рекомендована література**

- Гносеологія та епістемологія: Навчальний посібник / В. Петрушенко / Львів: «Новий Світ – 2000», 2020. 209 с.
- Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с.

## **Додаткова література**

- Дубініна В. О. Формування герменевтичної парадигми в німецькій філософії ХІХ-ХХ ст.: монографія - .Харків: Видавництво ФОП Панов А.М., 2020, 360с.
- Ємельяненко Г.Д., Абизова Л.В., Мозговий Л.І., Дубініна В. О. Філософія освіти і науки Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів та викладачів філософських дисциплін.- Слов`янськ, 2019.- 365 с.
- Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
- Зубков М. Наукові революції як змінювання світогляду. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». 2017. № 869. С. 109-114.
- Ковтун Н. М. Методологія наукових досліджень. Навчально-методичний посібник для магістрантів. Житомир, 2020. 63 с.
- Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурнологічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.
- Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Добронравова І.С. та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с.
- Основи наукових досліджень: навчальний посібник /Укл. Кравець Н. П. – видання 3-є, випр. і доповнене. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 74 с.
- Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання: навчальний

- посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 229 с.
- Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посібник. К.:НУХТ, 2022. 385 с.
  - Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження: навч.-метод. Посіб. для підготовки докторів філософії. - Запоріжжя: ЗДМУ, 2018. 76 с.
  - Ханстантинов В.О. Філософія науки: курс лекцій / В.О. Ханстантинов. — Миколаїв: МНАУ, 2017. — 188 с

### **Інформаційні ресурси**

- Електронна бібліотека Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України [https://filosof.com.ua/elektronna\\_biblioteka](https://filosof.com.ua/elektronna_biblioteka)
- Вебсайт Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
- Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Електронний ресурс. Режим доступу: [www.philsci.univ.kiev.ua](http://www.philsci.univ.kiev.ua)
- цифрова ідентифікація науковця <http://orcid.org/>
- сайт «Українські науковці у світі» <http://usw.com.ua/>
- Цифровий профіль науковця від Web of Science <http://wokinfo.com/researcherid/>
- світова інформаційно-комунікаційна платформа для науковців <https://www.researchgate.net>

**Розробник:** доцент Юлія Ющенко